

VOORWOORD

VLAAMSE BEWEGING IN TIJDEN VAN CORONA

In *Grenzen: een historische gids* wijst Luc Boeva, gewezen redactielid van WT, erop dat grenzen steeds belangrijker worden in onze geglobaliseerde wereld.¹ Het zijn politieke realiteiten en dus constellaties van machtsuitoefening. Ook al schaffen politieke akkoorden grenscontroles af, zoals gebeurde in de Schengen-zone, daarmee zijn de grenzen nog niet verdwenen. Dat werd nog maar eens bewezen door de covid-19 pandemie die de wereldbevolking trof. De onzichtbare globale vijand moest op afstand worden gehouden door nationale forten. De grenzen gingen potdicht. Althans voor mensen, niet voor het virus.

Grenzen bestaan ook in de hoofden van mensen die immers intrinsiek ruimtelijke wezen zijn, schrijft Boeva nog. Dat werd goed aangetoond door het gemak waarmee mensen bereid bleken zich op te sluiten in sociale bubbels. Ook de grenzen van solidariteit zijn sociale constructies. Staten trekken de grenzen van de nationale solidariteit en rekenen op de samenhang van hun burgers. Lukt dat beter in solide natiestaten? In België veroorzaakt corona de voorspelbare discussie op welk niveau gezondheidszorg het best kan worden georganiseerd. Niet alleen Vlaams-nationalisten pleiten ervoor om dit op het niveau van de deelstaten te organiseren, zo dicht mogelijk bij de Vlaamse burger. Anderen bepleiten een herfederalisering uit efficiëntieoverwegingen: alles in één hand. Maar wie bepaalt het meest optimale beleid? Experts kunnen adviseren maar finaal is het de democratische polis die in principe beslist hoe en waar de schaarse middelen worden ingezet. In België is die democratische polis complex gestructureerd en dus krijg je een ingewikkelde organisatie van het beleid. De vroegste oorsprong van deze complexiteit zijn taalverschillen en hoe de overheid daarmee omging.

Taal was in ieder geval de drijfveer van Emmanuel De Bom (1868-1953) om burgerlijk ongehoorzaam te zijn. Chris Ceustermans, die aan een biografie werkt over de Antwerpse stadsambtenaar en literaire duizendpoot, beschrijft hoe De Bom in mei 1895, toen hij als schrijver al enige bekendheid genoot, tijdens een zondagse oefening van de Antwerpse Burgerwacht bij het afroepen van de volgnummers halsstarrig 'vier' riep. Het was niet de eerste actie want tien jaar eerder al had een Gentse flamingant tijdens een oefening van de Burgerwacht geweigerd het woord 'tegenwoordig' in het Frans uit te spreken en was daarom door zijn militaire oversten aangeklaagd zonder verder gevolg. De eis tot de vernederlandsing van de Burgerwacht in

¹ L. Boeva, *Grenzen: een historische gids*, Antwerpen, 2017, p. 17.

Vlaanderen werd erdoor aangewakkerd. De zaak escaleerde toen De Bom veroordeeld werd tot het betalen van een boete, ze weigerde te betalen en daardoor drie dagen in de gevangenis zat. De commotie rond de zaak leidde ertoe dat in 1897 de organieke wet op de burgerwacht geamendeerd werd waardoor voor het eerst in de geschiedenis de eentaligheid van Vlaanderen voor een rechtsdomein werd vastgelegd.

De al voor de Belgische onafhankelijkheid bestaande Burgerwacht kreeg in de 19de eeuw als leger van burgers het imago van een gemoedelijk operetteleger zonder slagkracht. Dat was bepaald niet het geval voor het goed getrainde Belgische leger in 1917 aan de IJzer. De jonge onderluitenant Joris Van Severen (1894-1910) had er niettemin veel tijd om te lezen en in dagboeken en brieven zijn beschouwingen te geven over zijn leeservaringen en de toestand van de wereld en zijn eigen ziel. Het wordt wel eens de linkse periode van de latere Verdinaso-leider genoemd, onder meer omwille van zijn belangstelling voor de Russische literatuur en sympathie voor de Russische revolutie. Ruslandkundige en vertaalwetenschapper Heili Verstraete presenteert de resultaten van haar diepgravend onderzoek daarover. In een eerste deel bespreekt ze Van Severens omgang met Russische literatuur die hij meestal in Franse vertaling las. Hij bewonderde Tolstoj en Gorki, maar dweepte vooral met Dostojevski in wiens werk hij, zoals vele van zijn tijdgenoten, de Russische ziel meende te vinden, alsook zichzelf. Op 19 oktober 1917 noteerde hij in zijn dagboek: *“Ja, dat is mijn weg: Dostojevski. Alles lijden en goed blijven en niet in opstand leven, maar gelaten alle smarten dragen en mezelf begrijpen en vereenzamen.”* Drie weken later greep Lenin de macht in Rusland. Hoe Van Severen daar tegenaan keek, komt in het volgende nummer van WT aan bod.

In de rubriek Erfgoed wijst Sophie Bossaert op het rijke archief van de Vlaamse Automobilistenbond (VAB) dat bewaard wordt op het ADVN. Er is nauwelijks onderzoek verricht naar het verleden van dit bedrijf dat nauw verbonden is met de geschiedenis van de Vlaamse beweging. Met de auteur en ADVN-archivaris hoop ik dat de belangstelling van onderzoekers gewekt is.

In de rubriek Forum blikt Ludo Simons, nog een gewezen redactielid van WT, terug op de totstandkoming en receptie van de *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (EVB) in de eerste helft van de jaren 1970. Als lid van de redactie was hij een van de trekkers van de EVB en hij was tevens als lid van de adviesraad betrokken bij de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (1998). In de receptie van dit naslagwerk werd vaak gerefereerd aan de EVB en vaak viel de vergelijking in het nadeel van de laatste uit. De auteur verdedigt de eerstgeborene die niet de luxe kende van het vele wetenschappelijk onderzoek waarin de NEVB opgroeide. Ongetwijfeld krijgt Simons' reflectie een plaats in het lemma historiografie van de *Derde Digitale EVB*, die door zijn digitale vorm het voordeel heeft eeuwig jong te kunnen blijven en zo te ontsnappen aan het lot dat elk historisch boek te beurt valt. Simons draagt zijn artikel op aan Reginald de Schryver (1932-2012) en Gaston Durnez (1928-2019), leden van de redactie van zowel de EVB als de NEVB. Benieuwd wat ze zouden te melden hebben gehad over de geschiedschrijving van de Vlaamse beweging in tijden van schaarste, rijkdom of corona.

Bruno De Wever, hoofdredacteur